

SZERÉMY PÉTER

FELHAGYOTT BányATERÜLETEK ERDŐSÍTÉSÉNEK LEHETŐSÉGE A MECSEKBEN

Az ország három legszennyezettebb levegőjű városa közül az egyik Pécs. A környezetvédelem fontos eleme az erdősítés, fásítás. Pécssett új, összefüggő erdővezetet kell kialakítani. Természetes, hogy ennek a munkának fontos elemei a város körüli külfejtések, meddőhányók rendezése, növényzettel, erdővel való betelepítése. Így ezek a korábban önmagukban is szennyezőforrást jelentő területek a levegőtisztítás, zajszűrés, sőt a pihenés, kirándulás hasznos elemeivé válhatnak.

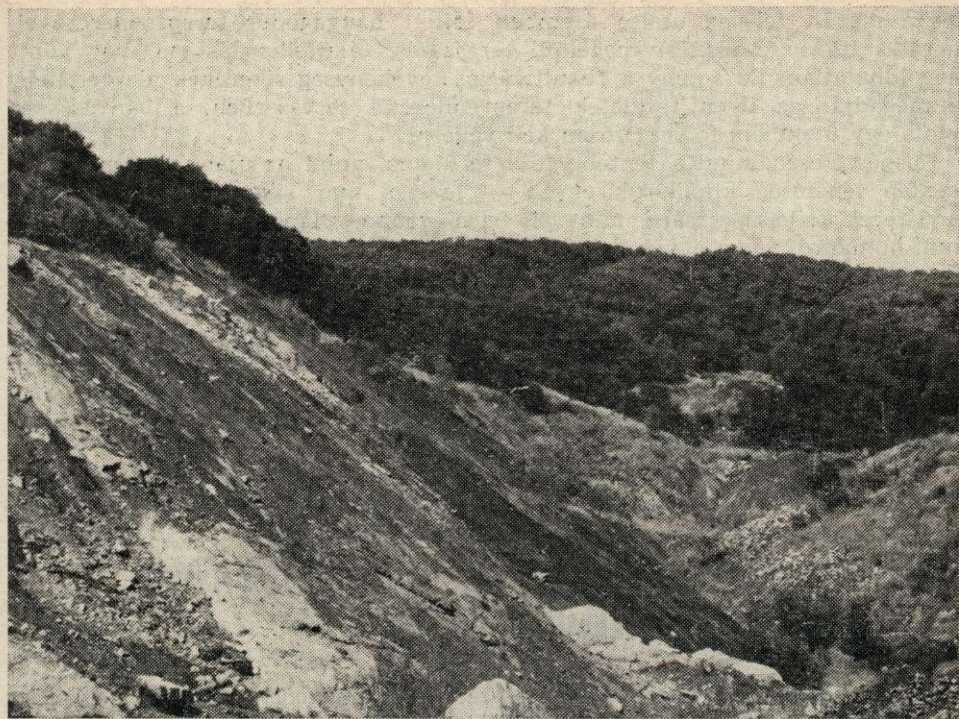
Ez a témakör a kopárfásítások általánosabb tárgyköréhez kapcsolódik, hiszen az alapprobléma ugyanaz.

Pécs város környékére a XVIII. századtól rányomja bélyegét a szénbányászat. A felszabadulás után az újjáépítéssel, iparosítással a szén iránti igény ugrásszerűen megnőtt, különös tekintettel a Mecsek kokszolható feketeszenére. A felső rétegek kimerültek, a mélyebb szintek kiaknázása során pedig a fajlagos költségek a gépesítéssel sem csökkentek. A magas fokú gépesíthetőség következtében viszont a külszíni fejtésekben a költségek lényegesen kisebbek, mint a mélyművelt területek költségei. A fejtés 1956-ban indult meg a béke-aknai külfejtésben, 1962-ben a Rücker-akna mellett, eredetileg erdővel borított területen 24, illetve 42 ha-on. Így a hagyományos mélyművelés hányói helyett megjelentek a sokkal nagyobb területet elfoglaló bányagödrök. Az emberi beavatkozás ezeken a helyeken a szép erdő helyén kopár pusztaságot teremtett. 1968-ban kezdődött a munka a pécs-bányatelepi külfejtésen, Pécs belterületén. Itt a fejtés ma is tart.

A béke-aknai külfejtés területe keltette fel az érdeklődésemet, mint a leg-
régebbi olyan napszínti műveléssel érintett terület a Mecsekben, ahol terv-
szerű rekultivációs tevékenység folyt, erről akkoriban publikációk is meg-
jelentek (Az Erdő, 1963. 3., 1978. 1.). Miután a bányászatról szóló, 1960. évi
törvény értelmében a bánya gondoskodott a felszín rendezéséről és talajjal
való borításáról, az erdőgazdaság 1963 és 1967 között elvégezte az erdősítést.
Ennek eredményéről szeretnék röviden beszámolni.

Talajvizsgálati adatok

	Mechanikai összetétel					hy %	K _A	pH		Humusz %
	a	i	fh %	dh	váz			víz	KCl	
0— 5 cm	15,0	38,0	43,1	3,7	0	3,01	47	5,3	4,4	4,91
6—25 cm	6,6	27,7	61,4	4,3	0	3,30	48	6,2	5,6	1,78
26—29 cm	11,2	18,2	28,9	41,7	17	1,67	32	2,7	2,5	0
30— cm	6,7	15,2	22,2	55,9	24	2,13	29	2,7	2,2	0

A béke-aknai külfejtés mai képe

Az erdősítések csak ott sikeresek, ahol a meddő törmelékre megfelelő vastagságú — legalább 20—40 cm — termőtalaj került. Itt, kb. 10 év alatt, jól záródott állományok jöttek létre, míg ott, ahol kísérletképpen a nyers meddő törmelékbe történt az ültetés, a csemeték máig is sínylődnék, az állomány záródni nem tudott. Nyers meddőbe akácot és erdeifenyőt ültettek, itt a megfelelő fatermési osztályok (grafikus fatermési tábla szerint) 2, illetve 4. Ráhordott talajjal, pontosabban lösszel borított területen ugyanezek az értékek 8, illetve 9.

A talajtakarás szükségességét igen jól alátámasztja a talajvizsgálat is. Erdeifenyvesből vett, igen jól jellemző minta adatait mutatja a táblázat. Meszet a mintában nem találtam. A felhordott talaj minden szempontból élesen elválk. A nyers meddő fizikai összetétele, kémhatása nagyon kedvezőtlen.

Végül a béke-aknai külfejtés 24 ha-os területéből 12 ha-t lehetett erdősíteni. A jelenlegi fafaj-összetétel a következő:

Erdeifenyő	20%
Feketefenyő	40%
Cser	10%
Ezüshárs	10%
Akác	20%

Természetesen az alkalmazható fafajok választéka sokkal nagyobb. Kézenfekvő még a bálványfa is.

Csak a terület fele volt erdősíthető. A fennmaradó rész ma is terméketlen, hasznosíthatatlan. A rekultivációs tevékenység kapcsán a tereprendezés igénye

későn merült fel, az utolsó ütemben fejtett bányagödör tereprendezése elmaradt. Itt az erdősítést megelőző teraszozás, talajfelhordás ma már szinte megoldhatatlan. Ez a tény a rekultivációs tevékenység sikerének alapfeltételét is megadja: az ilyen területek tereprendezését tervszerűen, a bányászással szinte egy ütemben, folyamatosan kell végezni.

Természetesen mind a fentebb leírt területen, mind az újabb, hasonló területeken lehetőség kínálkozik egyéb — máshol már sikerrel alkalmazott — módszerek felhasználására, mint pl. barnaszénpor, lignitdara kiszórására, kálium-humáttal vagy egyéb készítményekkel történő permetezésre. Ezeket az eljárásokat azonban a Mecsekben még nem alkalmazták.

Az ilyen területek erdősítése sikeresen megoldható. Természetesen számos kérdés merül fel. A helyes fafajmegválasztás döntő. Lényeges kérdés, hogy a ráhordott talajréteg tápanyagkészletének kimerülése után tovább tart-e a kedvező növekedési ütem? Mi legyen az alkalmazandó technológia? Nem utolsó szempont a pénzkérdés sem. Nagyon sokára és nagyon közvetett módon megtérülő beruházásról van szó.

VADÁSZAT AZ NSZK-BAN—EGY TANULMÁNYÚT SZEMÜVEGÉN NÉZVE

A Német Szövetségi Köztársaság vadászati, vadgazdálkodási viszonyai alapvetően eltérnek hazánkétól. A magántulajdonon alapszik, a vadászati jog kapcsolódik a föld- és erdőtulajdonhoz. A tulajdonos 75 hektár terület birtoklása esetén a vadászati joggal is rendelkezik. Ha ő maga nem vadász, a jogot bérbe adhatja külföldi állampolgárnak is. Bérbe vétel esetén a vadászati egység minimális területe 250 ha. Ilyen minimális területen tervszerű vadgazdálkodást folytatni nem lehet, még apróvad vonatkozásában sem. A kis területek esetében a vadász a határon a szomszédtól ájtjövő vadat várja.

Az NSZK összterülete 24,9 millió hektár, a vadászterületek szektoronkénti megoszlása: szövetségi állami vadászterület 0,5⁰/₀, tartományi állami vadászterület 9,0⁰/₀, magán vadászterület 17,0⁰/₀, vadásztársasági vadászterület 73,5⁰/₀ (nálunk 82⁰/₀).

Az állami területeken személyzeti, vendég- és bérvadásztatás folyik. A vendégvadászok között igen gyakori az amerikai katonatiszt. A katonai objektumok környékén túlnyomóan a személyzet és a katonatisztek vadásznak.

A vadászjegy-tulajdonosok száma 1979. január 1-én 257 400 volt, kiknek csak 85⁰/₀-a tagja a vadászszövetségnek. A vadászjegyet kiváltók, valamint a területbérlők és -tulajdonosok (százalékuk zárójelben) foglalkozás szerinti aránya közti jelentős különbség azt bizonyítja, hogy a kispénzűeknek a vadászjegyre még telik, de területre már többnyire a jobbmódúaknak: háziasszony 2⁰/₀ (2⁰/₀), tanuló és nyugdíjas 7⁰/₀ (5⁰/₀), munkás és iparos 24⁰/₀ (12⁰/₀), szabadfoglalkozású 9⁰/₀ (11⁰/₀), kereskedő és gyáros 10⁰/₀ (27⁰/₀), alkalmazott és hivatalnok 31⁰/₀ (13⁰/₀) földbirtokos 17⁰/₀ (30⁰/₀). Egy vadászra 92 ha jut (nálunk 270 ha). A vadászvizsga szigorú: 1979-ben a 12 100 vizsgára jelentkezettnek 30⁰/₀-a megbukott (nálunk 10—15⁰/₀).

A gépjármű és vad összeütközésének számát 200 000-re becsülik évente (nálunk kb. 3000), s ez átlagosan 50 ember halálát, 2000 sérülését okozza. Az NSZK vad-sűrűsége, illetve vadlelvése — bizonyos vadfajok vonatkozásában — lényegesen nagyobb a miénknél. Ezt a lelövési adatok szemléltetik, melynél a tendencia miatt érdekes lehet a két év adatát is összevetni:

	NSZK		Magyarország
	1976/77.	1978/79.	1979.
Gímszarvas	31 500	33 300	22 700
Dámszarvas	10 700	11 230	2 200
Őz	673 000	717 000	72 300
Vaddisznó	39 300	43 800	20 700
Muflon	1 500	1 900	1 100
Mezei nyúl	1 096 000	733 000	151 000
Üreginyúl	1 514 000	1 096 000	13 100
Fácán	820 000	530 000	932 000
Fogoly	250 000	140 000	3 300
Szalonka	19 400	14 700	1 500
Vadkacsa	410 000	460 000	167 000
Vadliba	2 400	1 500	5 400
Róka	187 000	177 000	29 100
Varjú	560 000	700 000	357 000

Az adatok komoly gondolatokat vethetnek fel. Szarvas és vaddisznó esetében nem sokat mondanak, viszont lényegesen többet, ha 1000 ha erdőterületre vonatkoztatjuk: az NSZK-ban 4,3 szarvast és 5,7 vaddisznót ejtettek el, míg hazánkban 13,3 szarvast és 12,2 vaddisznót, tehát nálunk nagyobb a sűrűség. Érdekességként megjegyzem, hogy *Ausztria 3,3 millió ha erdőterületén (39⁰/₀) 1000 ha-on 14 szarvast, viszont csak 1,3 vaddisznót hoztak terítékre. Az őzteríték hozzánk képest az NSZK-ban három és félszeres, de Ausztriában ötszörös!*

Az apróvadteríték az utóbbi években lényegesen csökkent az NSZK-ban is. Meglepett viszont a magas nyúl- és fogolysűrűség annak ellenére, hogy több vegyszert használnak fel, és az ölyvek, héják éppenúgy védettek — bár kevesebb van belőlük —, mint hazánkban. Fácántenyésztésük kevés. Viszont nagyon apasztják a nálunk védelem alatt álló ragadozókat is: vadmacskát, borzot, nyestet, görényt, hermelint, menyétet, továbbá a mosómedvét, nyestkutyát, valamint lényegesen kevesebb a varjú és a szarka.

A nagyvadállomány minősége gyengébb a miénknél. A zsigerelt átlagsúlyok kevesebbek a mieinknél. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy nyugaton — így az NSZK-ban is — nem hagyják annyira megöregedni, főként gazdasági okok miatt, a vadat mint nálunk (rágósabb is a húsa?), hanem a trófeás vad kivételével, általában fiatalabb korban kerülnek elejtésre.

Az apróvadás jellegű vadászterület bérleménye 9 évre, a nagyvadásé 12 évre szól. A vadgazdálkodási alsófokú hatósági feladatokat az államerdészeti hivatalok az erdőrendezőségekkel közösen látják el. Ahol kezelési körzeteket alakítottak ki (például a Harz-hegységben), ott ennek a vezetősége is közreműködik, és együttesen hagyják jóvá a lelövési terveket. A tartományok legfelsőbb vadászati hatóságai általában a mezőgazdasági minisztériumaik, melyek a szövetségi élelmezésügyi, mezőgazdasági és erdészeti minisztériumhoz tartoznak. Az alsó és legfelső szint közötti kapcsolat tartományonként változik.

Az évenkénti trófeabemutatói kötelezettség legalább olyan szigorral megvan, mint nálunk — bár lényegesen nagyobb külsőséggel mert ezt általában kiállítás követi. A trófeaadatokból megállapítható, hogy a szarvas- és őztrófeák gyenge minőségűek, a muflon viszont jó.

Ádámfi Tamás